

стжпление отъ установенитѣ образци за създаване на самобитна българска духовна музика, понеже диалогонътъ на извивкитѣ, типиченъ на всѣко колѣно, си остава сжщия. Характернитѣ очертания на мелодията се запазватъ напълно, поради речитативното пѣние на стихиритѣ. Ние и сега, когато пѣемъ стихира по даденъ гласъ, се стараемъ да пригостимъ думитѣ по стълбеца на гласа, като издигаме и сваляме гласа си по строго опредѣлени норми, които цѣлятъ да доближатъ нашето пѣние до образцитѣ. Щомъ сега можемъ да вършимъ, и то доста успѣшно, тази механическа работа, въ която и не се влага кой знае какво субективно творчество, предполагаме, че и по-рано, па и винаги, способнитѣ пѣвци сж вършили сжщото съ не по малкъ успѣхъ. Идеалътъ на всѣки добре подготвенъ пѣвецъ е да пѣе правилно така, както се изисква отъ свършеното мусикийско изкуство. И ако въ нѣкои затѣнени краища е имало нѣкакво своеобразно изпълнение на църковнитѣ мотиви, то това не е ставало съ тенденция да се създаде особенъ български напѣвъ, а поради липса на знания по църковно пѣние. И днесъ въ нѣкои села, разни псалтове, безъ специално духовно—музикално образование, изпълняватъ стихиритѣ по неизвестни намъ напѣви и непознати гласове, но никой нѣма да назове такова пѣние „ново българско“.

Бързото речитативно пѣние, което се наричало стихирарно, ирмологическо, тропарическо и подобно, е имало обиходенъ характеръ. Напредъкътъ въ цивилизацията, условията на времето, блѣсъкътъ на царскитѣ дворци изисквали по-свършено, по-тържествено пѣние. Освенъ това голѣмитѣ трудности за усвояване Дамаскиновата теория на църковната музика били свързани съ губене на много време и трудъ. Налагало се е едно упроставане на тази система, едно реформиране на нотописанието, и откриване пътъ за нови музикални усъвършенствувания съ нови музикални реформи отъ пространенъ произходъ. Реформаторътъ не е закъснѣлъ да се яви къмъ 12 столѣтие въ лицето на знаменития ангелогласенъ пѣвецъ Ив. Кукузелъ, по народностъ българинъ, родомъ отъ Драчъ.

Проститѣ музикални форми, въ които се обличали църковнитѣ стихиритѣ, не

го удовлетворявали съ своето еднообразие въ развитието на колѣнетѣ, и той започналъ да търси нови начини за разнообразяване конструкцията на напѣвитѣ, докато сполучилъ да скжса връзката между молитвата и напѣва. Найсетне той излиза отъ тѣснитѣ рамки на установенитѣ подобни и образци, и налучква новия пътъ на свободното творчество пакъ въ кръга на диалогона на осемтѣхъ гласа. Първитѣ си опити той прави съ краткитѣ анексантари на осмий гласъ, следъ това създава сложни анексантри, подиръ това идватъ по-смѣли духовно-музикални съчинения, написани въ новия духъ на неговото творчество, а именно: Голѣмото пападическо исю, гласъ първи; Полиелея на българката, гласъ първи; Херувимската пѣсень, наречена придворна гл.—6; Причастие, гласъ 5, Свише пророци гл. 7 и т. н. Въ тѣзи съчинения, които за жалостъ не сж преведени на западни ноти, за да бждатъ предметъ на изследване отъ страна на всѣки музикантъ-теоритикъ, проличватъ кжде въ зародишъ, кжде въ по-ясна форма, прояви и особености, присжщи на зап. евр. теория на музиката, за които споменахъ погоре. Съчиненията на Ив. Кукузела сж отъ голѣмо значение за изучаване миналото на нашата музика. Само Полиелея на българката е достатъченъ да накара музиканта да се запознае съ източното нотописание, за да изследва тоя скжпъ за българина муз. паметникъ. Иванъ Кукузелъ е видоизмѣнилъ отчасти и нотнитѣ белези, като промѣнилъ тѣхното наименование: далъ указания за промѣняване строеветѣ, посочилъ допустимитѣ отклонения въ пападическитѣ муз. форми отъ главния строй и обърналъ особено внимание на динамическитѣ знаци, които нѣмали онова предназначение, каквото иматъ съвременнитѣ западни такива. Тогазъ динамичния знакъ представлявалъ съчетание на интервали, групирани по разни начини. Създаденото отъ Ивана Кукузела е било тъй навременно и значително, така е запълнило чувстващата се тогазъ празнина съ сложни муз. форми, че въ течение на единъ периодъ отъ 7 столѣтия приблизително, църковното пѣние нѣ е претърпѣло чувствителни промѣни въ неговата сжщностъ. Презъ византийско време, до падането на империята подъ турска властъ, се е забеле-